

Dr. Ferhat KAYIŞ
Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi,
Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi

**TİCARİ İŞLETMEDE
ŞUBE KAVRAMI VE ŞUBE OLMAYA
BAĞLANAN HÜKÜM VE SONUÇLAR**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
KISALTMALAR.....	XVII
GİRİŞ.....	1

Birinci Bölüm

TİCARİ İŞLETME KAVRAMI, TİCARİ İŞLETMEDE ŞUBENİN TARİHSEL GELİŞİMİ, ŞUBEYE İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELER, ŞUBENİN TANIMI, ESASLI UNSURLARI VE BENZER KAVRAMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI

I. TİCARİ İŞLETME KAVRAMI VE UNSURLARI.....	5
A. Ticari İşletme Kavramının Önemi.....	5
B. Genel Olarak İşletme Kavramı	8
C. Genel Olarak Teşebbüs Kavramı.....	11
D. Hukuki Bir Kavram Olarak Ticari İşletme	14
E. Ticari İşletme Kavramı ve Unsurları	15
1. Ticari İşletme Kavramı	15
2. Ticari İşletmenin Unsurları	20

a. Gelir Sağlamayı Hedef Tutma (Kazanç Sağlama Amacı)	20
b. Esnaf İşletmesi Sınırlarını Aşacak Düzeyde Gelir Elde Etme	23
c. Devamlılık.....	28
d. Bağımsızlık.....	29
II. TİCARİ İŞLETMENİN YAPISAL ÖZELLİKLERİ.....	30
A. Ticari İşletmenin Malvarlığı Unsurları.....	30
1. Maddi Malvarlığı Unsurları.....	31
2. Gayrimaddi Malvarlığı Unsurları.....	32
B. Ticari İşletmenin Kişi Unsuru	33
C. Ticari İşletmenin Organizasyon Özelliği.....	35
III. TİCARİ İŞLETMENİN HUKUKİ NİTELİĞİ	36
IV. TİCARİ İŞLETMEDE MERKEZ KAVRAMI VE ÖNEMİ	39
A. Ticari İşletmede Merkez ve Şube Ayrımı.....	39
B. Ticari İşletmede Merkez Kavramı.....	41
C. Ticari İşletmede Merkezin Önemi.....	48
I. TİCARİ İŞLETMEDE ŞUBENİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	53
A. Ortaçağ ve Roma Hukuku'nda Şube Benzeri Yapılanmalar.....	53
B. Alman Hukuku'nda Şubenin Kökeni.....	55
C. İsviçre Hukuku'nda Şubenin Ortaya Çıkışı.....	57
D. Türk Hukuku'nda Şubenin Gelişimi	59
II. TİCARİ İŞLETMEDE ŞUBENİN TANIMINA YÖNELİK MEVCUT YASAL DÜZENLEMELER.....	62
A. Karşılaştırmalı Hukukta Şubeye İlişkin Düzenlemeler	62
1. Alman Hukuku'nda Şubenin Düzenleniş Tarzı	62
2. İsviçre Hukuku'ndaki Başlıca Düzenlemeler.....	64
3. Avrupa Birliği Hukuku'ndaki Düzenlemeler ve ABAD Kararları.....	65
B. Türk Hukuku'nda Şubeye İlişkin Mevcut Yasal Düzenlemeler Çerçevesinde Şubenin Tanımı.....	68
1. 5174 Sayılı TOBB Kanunu 9/2'ye Göre Şube Tanımı.....	69

2. 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu 3'e Göre Şube Tanımı.....	72
3. 6361 Sayılı Finansal Kiralama Kanunu 3/1-i Düzenlemesine Göre Şube Tanımı	76
4. Ticaret Sicil Yönetmeliği 118/1'e Göre Şube Tanımı.....	78
5. Şubenin Tanımına Yönelik Mevcut Yasal Düzenlemelerin Değerlendirilmesi.....	79
I. ÖN AÇIKLAMALAR	81
II. ŞUBENİN TİCARİ İŞLETME İÇİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ	83
III. TİCARİ İŞLETMEDE ŞUBE KAVRAMI	86
A. Alman Hukuku'nda Şubeye İlişkin Tanımlar.....	86
B. İsviçre Hukuku'nda Şubenin Tanımı.....	91
C. Türk Hukuku'nda Çeşitli Şube Tanımları.....	94
IV. TİCARİ İŞLETMEDE ŞUBENİN ESASLI UNSURLARI.....	96
A. Genel Olarak.....	96
B. Şubenin Esaslı Unsurları	98
1. İç İlişkide Merkeze Bağlı Olma.....	98
2. Merkezin Yaptığı İşlemlerin Asli Nitelikte Olanlarını Dış İlişkide Kendi Başına Yapabilme.....	103
a. Kendi Başına Hareket Etme	105
b. Merkezin Yaptığı Türden İşlerin Asli Nitelikte Olanlarını Yapma.....	107
3. Merkez ile Yer ve Yönetim Ayrılığı.....	110
a. Merkez ile Yer Yönünden Ayrılık.....	111
b. Merkez ile Yönetim Yönünden Ayrılık	113
4. Şubenin Merkezden Ayrı Bir Muhasebeye Sahip Olması....	115
5. Devamlılık.....	119
6. Şubeye Sermaye Tahsisinin Zorunlu Bir Unsur Olup Olmadığı Hususu	120
C. Satış Mağazalarının Hukuki Durumu.....	124
1. Satış Mağazalarını Şube Kabul Eden Görüş	126
2. Satış Mağazalarının Şube Olmadığını Kabul Eden Görüş..	127

3. Yargıtay'ın Görüşü	128
4. Görüşümüz	131
V. ŞUBENİN BENZER KAVRAMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI	134
A. Genel Olarak.....	134
B. Şubenin Ticari İşletmenin Yardımcı ve Tali Birimleri ile Karşılaştırılması	135
C. Şubenin Yavru Şirket ile Karşılaştırılması.....	136
D. Şube ile Acentelik İlişkisinin Karşılaştırılması.....	141
E. Şube ile Pazarlamacılık İlişkisinin Karşılaştırılması	148
F. Şube ile Tek Satıcılık İlişkisinin Karşılaştırılması	151
G. Şubenin Franchising İlişkisi ile Karşılaştırılması.....	153
VI. ŞUBEYLE İLGİLİ ÖZELLİK ARZ EDEN DURUMLAR	155
A. Ticaret Ortaklıklarında Şube Kavramı	155
1. Genel Olarak.....	155
2. Ticaret Ortaklıklarında Hangi Birimlerin Şube Kapsamında Değerlendirileceği Hususu.....	156
a. Ticaret Ortaklığında Şubelerden Bahsedebilmek İçin Ortaklığın Farklı Yerlerde Asgari İki İşletmeye Sahip Olması Zorunluluğu	159
b. Merkez İşletme Dışındaki Yerlerin Şube Olarak Kabul Edilebilmesi İçin Şirket Adına Üçüncü Kişilerle Doğrudan İşlemler Yapabilme Yetkisine Sahip Olma Zorunluluğu	161
c. Ticaret Ortaklıklarında Şubelerin İşletme Konusuyla Bağlantılı İşlemler Yapıyor Olması Zorunluluğu.....	162
B. Esnaf İşletmelerinde Şube Olup Olamayacağı Sorunu.....	164
C. Kademeli Bağımlılık İlişkisi Çerçevesinde Şubenin Şubesi Kavramı	166

İkinci Bölüm
TİCARİ İŞLETMEDE ŞUBENİN
KURULUŞU, SONA ERMESİ, YÖNETİMİ VE
ÖZELLİKLERİ

I. TİCARİ İŞLETMEDE ŞUBENİN KURULUŞU.....	171
A. Gerçek Kişi Tacirlere Ait Ticari İşletmelerde Şubelerin Kurulması.....	172
1. Gerçek Kişi Tacirin Tam Ehliyetli Olması.....	174
2. Gerçek Kişi Tacirin Sınırlı Ehliyetsiz Olması	175
3. Kendisine Yasal Danışman Atanan Gerçek Kişi Tacirin Durumu	180
4. Ticari Temsilcinin Şube Açma Yetkisine Sahip Olup Olmaması	181
B. Ticaret Ortaklıklarında Şubenin Kurulması ve Yetkili Organ..	182
1. Kişi Ortaklıklarında Şubenin Kuruluşu	183
a. Adi Ortaklıkta Şubenin Kuruluşu.....	183
b. Kollektif Ortaklıkta Şubenin Kuruluşu	186
c. Komandit Ortaklıkta Şubenin Kuruluşu.....	187
2. Sermaye Ortaklıklarında Şubenin Kuruluşu.....	189
a. Anonim Ortaklık Bakımından Şube Açmaya Yetkili Organ.....	190
b. Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklarda Şube Açmaya Yetkili Organ.....	192
c. Limited Ortaklıklarda Şube Açmaya Yetkili Organ.....	193
3. Kooperatiflerde Şube Açmaya Yetkili Organ.....	196
II. ŞUBENİN SONA ERMESİ VE TİCARET SİCİLİNDEN TERKİNİ.....	197
A. Şubenin Sona Erme Halleri.....	197
1. Tacirin İradesine Bağlı Sona Erme Halleri.....	198
2. Tacirin İradesi Dışında Ortaya Çıkan Sona Erme Halleri ..	199

B. Şube Kaydının Silinmesine İlişkin Ticaret Sicil Yönetmeliği'nin 125. Madde Hükmünün Değerlendirilmesi.....	200
C. Şubenin Tasfiyesi ve Ticaret Sicilinden Terkini	202
I. ŞUBENİN YÖNETİMİ	204
A. Ticari İşletmede Şube Yönetiminin Özellikleri.....	204
B. Şube Yöneticisinin Niteliğine Göre Temsil Yetkisinin Kapsamı	207
1. Şube Yöneticisinin Ticari Temsilci Olması.....	207
2. Şube Yöneticisinin Genel Yetkili Ticari Vekil Olması	209
3. Şube Yöneticisinin Özel (Sınırlı) Yetkili Ticari Vekil Olması.....	211
C. Şube Yöneticisinin Temsil Yetkisinin Sınırlandırılması.....	213
1. Ticari Temsilci Niteliğindeki Şube Yöneticisi Bakımından	213
2. Genel ve Özel (Sınırlı) Yetkili Ticari Vekil Niteliğindeki Şube Yöneticisinin Temsil Yetkisinin Sınırlandırılması.....	216
3. Temsil Yetkisinin Sınırlandırılması Bakımından Türk Ticaret Kanunu'nun 371/7'deki Düzenlemesinin Değerlendirilmesi.....	218
II. TİCARİ İŞLETMEDE ŞUBENİN ÖZELLİKLERİ.....	220
A. Şubenin Bağımlı Bir İşletme Niteliği.....	220
B. Şubenin Tüzel Kişiliğinin Bulunmaması.....	224
1. Hak ve Fiil Ehliyeti Bakımından Değerlendirme.....	226
2. Dava, Taraf ve Takip Ehliyeti Bakımından Değerlendirme	227
3. Alacaklı ve Borçlu Sıfatı Yönünden Değerlendirme.....	229
4. İflas Ehliyeti Bakımından Değerlendirme	231
C. Şubelerin Sui Generis Niteliği ve Ara Form Özelliği	235
D. Şubelerin Çift Karakterli Yapısı	236

Üçüncü Bölüm
ŞUBE OLMAYA BAĞLANAN HÜKÜM VE
SONUÇLAR

I. ŞUBENİN TİCARET SİCİLİNE TESCİLİ	241
A. Şubenin Ticaret Siciline Tescil Zorunluluğu	241
B. Merkezi Türkiye’de Bulunan İşletmelere Ait Şubelerin Ticaret Siciline Tescili.....	245
1. Başvuru ve Belgeler (TSY 120)	245
2. Şubenin Ticaret Siciline Tescili ve Tescilin İçereği	251
C. Merkezi Yurtdışında Bulunan İşletmelere Ait Şubelerin Ticaret Siciline Tescili.....	256
1. Başvuru ve Belgeler (TSY 122)	258
2. Şubenin Tescili ve Tescilin İçeriği.....	261
D. Şubenin Ticaret Siciline Tescilinin Etkileri.....	263
II. ŞUBENİN TİCARET UNVANI	266
A. Şubenin Ticaret Unvanı Kullanma Zorunluluğu	266
B. Şubelerin Ticaret Unvanının Oluşturulması.....	268
1. Merkezi Türkiye’de Bulunan İşletmelere Ait Şubelerin Ticaret Unvanının Oluşturulması.....	268
2. Merkezi Yurtdışında Bulunan İşletmelere Ait Şubelerin Ticaret Unvanının Oluşturulması.....	272
III. MERKEZİ YURTDIŞINDA BULUNAN İŞLETMELERİN ŞUBELERİNE TAM YETKİLİ TİCARİ TEMSİLCİ ATANMASI	273
IV. TİCARİ İŞLETMEYİ İLGİLENDİREN HUKUKİ İŞLEMLERDE ŞUBENİN DURUMU	278
A. Ticari İşletme Devri Bakımından Şube	278
1. TTK 11/3’e Göre Ticari İşletme Devri	278
2. Ticari İşletme Devrinin Kapsamı Bakımından Şubelerin Durumu.....	280
3. Şubenin Ticari İşletmeden Ayrı Olarak Devredilmesi	282

B. Ticari İşletme Rehni Bakımından Şube.....	286
1. Şubelerin Ticari İşletme Rehnine Dâhil Olup Olmayacağı Hususu.....	286
2. Şubenin Tek Başına Ticari İşletme Rehnine Konu Olması.....	288
3. Şube Temsilcisinin Şube Üzerinde Ticari İşletme Rehni Yapabilmesi	290
C. Ticari İşletme Kirası Bakımından Şubenin Durumu	292
I. ŞUBELERİN ODALARA KAYIT ZORUNLULUĞU	293
II. TEMSİL YETKİSİNİN ŞUBE İŞLERİYLE SINIRLANDIRILMASI.....	295
III. ŞUBENİN BULUNDUĞU YERDE DAVA VE TAKİPLERİN AÇILABİLMESİ.....	299
A. Yasal Düzenleme ve Düzenlemenin Amacı.....	299
B. Kuralın Niteliği, Kapsamı ve Yetki Sözleşmesi Bakımından Değerlendirilmesi.....	300
C. Şubenin Davada ve Takipte Taraf Olmaması	305
D. İflas Davalarındaki Özel Durum.....	307
IV. ÇEKİN BAŞKA ŞUBEYE CİROSUNUN MAKBUZ HÜKMÜNDE SAYILMAMASI	308
V. ŞUBENİN İŞ HUKUKU YÖNÜNDEN İŞYERİ KABUL EDİLMESİ.....	312
VI. ŞUBENİN İFA YERİ BAKIMINDAN ÖNEMİ.....	315
SONUÇ	317
KAYNAKÇA	329